

PETER GAVATIN OCH CURT WELLS

Kan de värnpliktiga i försvaret utnyttjas bättre?

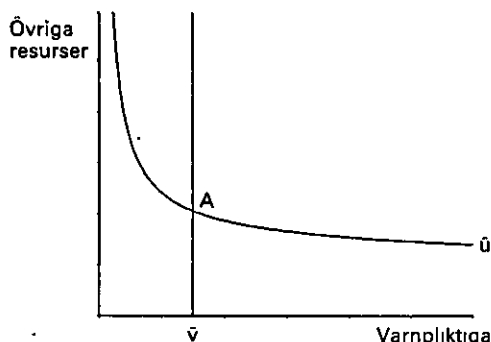
Debatten om försvarets utnyttjande av de värnpliktiga går vidare. Peter Gavatin och Curt Wells menar i sitt inlägg att Arne Karyd i Ekonomisk Debatt 6/81 begått ett fel i sitt tänkande. Även om försvaret skulle betala marknadsmässiga löner till de värnpliktiga, skulle ändå produktionen av försvarstjänster ske på samma sätt, så länge ett visst antal värnpliktiga skall utbildas.

I en artikel i *Ekonomisk Debatt* 1981/6 går Arne Karyd in i debatten om försvarets produktivitet. Han inleder med en serie påståenden beträffande försvarets oförmåga att effektivt utnyttja sina resurser. Främst anser han att misshushållning sker med de värnpliktigas tid. Orsaken till detta anser han vara att försvaret ej belastas med den fulla samhällsekonomiska kostnaden för utnyttjandet av de värnpliktiga. Om så skedde skulle effektiviteten öka, eftersom ÖB skulle förmås övergå till en mer kapitalintensiv produktionsteknik. Detta resonemang innebär emellertid inte att Karyd förordar ett övergivande av den allmänna värnplikten. Tvärtom tycker han att den bör kunna utsträckas till både kvinnor och handikappade.

Vi ser inget skäl att gå in på Karyds påståenden beträffande försvarets låga effektivitet i dag, utan går in på huvudfrågan; skulle skyldighet för försvaret att betala marknadsmässiga löner till de värnpliktiga leda till ett mer effektivt utnyttjande av dessas tid? Svaret med Ka-

ryds förutsättningar måste vara nej. Så länge ÖB tvingas ta hand om samma antal värnpliktiga som idag, kommer han att välja exakt samma förhållande mellan värnpliktiga och övriga resurser som nu råder, förutsatt att han tillförs medel så att han kan producera ett oförändrat tillskott till krigsorganisationen, trots ökningen av kostnaden för de värnpliktiga. I *figur 1* har vi skisserat en faktorinsatsmängd för försvaret. Den anger den insats av värnpliktiga och övriga resurser som är nödvändig, om försvaret skall ha en produktionsvolym motsvarande dagens - nivå \bar{u} i diagrammet. Den mängd värnpliktiga, som skall utnyttjas i produktionen, är exogent bestämd. Således blir faktorinsatsmängden den vertikala linjen som börjar i punkten A. Observera att den enda effektiva punkten blir just själva randpunkten. Det innebär att man kommer att välja den faktorkombination som ges av punkten A oavsett prisförhållandet mellan försvarets produktionsfaktorer.

Figur 1. En tänkbar faktorinsatsmängd för försvaret. Produktionsfaktorerna är indelade i två kategorier, värnpliktiga och övriga resurser. Produktionsvolymen \bar{u} står för dagens försvarsproduktion. Då det antal värnpliktiga som utnyttjas \bar{v} är givet av den allmänna värnplikten blir faktorinsatsmängden punkten A och den vertikala linjen ovanför punkten.

Ekonomisk Debatt PETER GAVATIN och fil
dr CURT WELLS forskar vid För-
svarets Forskningsanstalt, avd 1.

Om man antar att försvarsmakten inte kompenseras för ökningen av ersättning-
en till de värnpliktiga, kommer resultatet
naturligtvis att bli rakt motsatsen till vad
Karyd tror. Man får råd att köpa mindre
resurser totalt, samtidigt som man sak-
nar möjligheter att reducera insatsen av
värnpliktiga. Denna kommer då att bli
proportionellt ännu större, något som le-
der till att möjligheterna att effektivt ut-
nyttja de värnpliktigas tid sjunker ytterli-
gare. Möjligen skulle man kunna hävda
att incitamenten att ersätta fast anställda
med värnpliktiga ökar. Om utnyttjandet
av de värnpliktiga emellertid redan nu är
så ineffektivt som Karyd hävdar, skulle
incitamenten till en sådan substitution

redan i dag vara mycket stora.

Karyds problem är att han i artikeln
hävdar att utnyttjandet av värnpliktiga i
försvaret dels bör minskas, dels bör ut-
ökas. Om han övergav den senare stånd-
punkten, skulle resonemanget i varje fall
inte bli ologiskt. Det är då tänkbart
ehuru inte självklart (erfarenheterna från
USA är t ex ej uppmuntrande) att försva-
ret skulle kunna hitta en samhällsekon-
omiskt billigare resurstmix som ger samma
försvarseffekt.

Referenser

Gentili, G. och Wells, C, [1981], *Produktiviteten inom försvaret*, FOA Rapport C 10190-M5, sept.